

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta 5— " "
četrt leta 2-50 " "
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
. dvakrat . . . 12 " "
. trikrat . . . 10 " "
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovarisa“ izide dne 8. septembra 1916.

Izrazi udanosti

slovenskega naprednega učiteljstva do Nj. Veličanstva presvitlega cesarja Franca Jožefa I. povodom Njegovega 86 letnega rojstnega dne.

Povodom 86letnega rojstnega dne Nj. Veličanstva presvitlega cesarja Franca Jožefa I. so se poklonili dne 18. avgusta t. l. načelniki slovenskih naprednih učiteljskih organizacij: Jakob Dimnik, L. Jelenc in Juraj Režek gospodu deželnemu predsedniku na Kranjskem, visokorodnemu gospodu Henriku grofu Attems ter mu izročili v imenu učiteljstva, ki je združeno v teh organizacijah izraze udanosti, ljubezni, zvestobe in pokorščine do milega vladarja in gospodarja in do vse prejasne hiše Habsburške.

Načelnik Zaveze L. Jelenc je nagovoril gospoda deželnega predsednika s temi le besedami:

**Veččasiti gospod deželni predsednik!
Visokorodni gospod grof!**

Danes ko praznujejo vsi narodi široke mogočne Avstrije 86letni rojstni dan svojega očeta, presvitlega cesarja Franca Jožefa I., izražamo načelniki slovenskih naprednih učiteljskih organizacij v imenu učiteljstva, ki je združeno v teh organizacijah, najgloblje udanost, ljubezen, zvestobo in pokorščino do Nj. Veličanstva, presvitlega cesarja in vladarja.

Obenem izražamo iskreno vročo željo, da bi dobrodejno nebo ohranilo dragoceno življenje našega premodrega vladarja do skrajnih mej človeškega življenja v blagor in srečo naše Avstrije ter Mu podelilo v sedanjih, siloviti vojski slavno zmago nad vsemi mnogobrojnimi sovražniki.

Zagotavljamo pa tudi zopet ob tej priliki, da hoče učiteljstvo, kakor dosedaj tako tudi v prihodnje vzgajati vsekdar izročeno mladino v pravem patriotskem duhu, v ljubezni in udanosti do presvitlega cesarja in do vse prejasne cesarske hiše.

Vaše visokorodje pa prosimo, da bodi tolnač teh naših čuvstev, zagotovil in želia pred Najvišjim prestolom.

Gospod deželni predsednik se je prijazno zahvalil deputaciji za izraze udanosti in zvestobe ter zadržal, da jih sporoči pred Najvišji prestol. Deputaciji pa je naročil, da naj poskrbi, da naj izve učiteljstvo, da bo z veseljem in rade volje storil to.

Priporočil pa nam je tudi, da naj učiteljstvo vzgaja, kakor dosedaj tudi v prihodnje izročeno mladino v patriotskem duhu, v udanosti, ljubezni, zvestobi in pokorščini do presvitlega cesarja in Njegove cesarske hiše.

Dne 18. avgusta t. l. je praznoval naš cesar 86letnico svojega rojstva. — Vsi narodi naše monarhije so se tega dne spominjali svojega vladarja z izrazi in zagotovili najiskrenejše vdčnosti in ljubezni. Med najzvestejšimi pa stoji na prvem mestu slovenski narod s svojim učiteljstvom,

ki ga je učilo ljubiti cesarja in domovino in ki je ves čas v dobi vojne bodisi doma na svojih službenih mestih, bodisi na bojnem polju z dejanji sijajno dokazalo to zvestobo. — Iz naših src kipe navdušeni klici: Bog živi cesarja in domovino!

Nova Avstrija.

Pod naslovom »Nova Avstrija« je objavil neki avstrijski slovanski politik z imenom »Moravius« več temeljito in stvarno pisanih člankov. V teh razpravlja o vprašanjih, ki so za bodočnost države sploh ter za nje slovanska plemena posebe največje važnosti. Ta vprašanja se tičejo prihodnje preuredbe naše države, revizije notranjih političkih razmer v posameznih avstrijskih narodih ter razmerja med njimi.

Že iz kratko označene vsebine teh vprašanj je razvidno, da je s temi vprašanji tesno združeno šolstvo, zlasti osnovno šolstvo, ki udarja vsakemu narodu značaj, oblikuje njegovo individualnost ter ustvarja temelje narodovi kulturi! Brez narodnega osnovnega šolstva si nobenega kulturnega naroda ne moremo misliti! In tudi bodočnosti nikogar in ničesar ne moremo ustvarjati, ako najprej ne zapletemo v globino in višino prvil in glavnih pogojev narodove eksistence — njegove izobrazbe, ki naj objema vse sloje ter vsem slojem zbudi in razmahne duševne sile ter jih usposobi za tekno in boju življenja in tako potom posameznikov do skupnosti (narodu — državi) najvišje mogočo energijo v čuvanju svoje eksistence ter v napredovanju v moralnem in materialnem pogledu!

In naj naši državniki in politikj kakorkoli preurejajo in preuredijo staroslavno našo monarhijo, mimo enega vprašanja ne pojde nihče! To je vprašanje izobrazbe vseh narodov, vprašanje narodnega šolstva, življenjsko vprašanje narodov in domovine! Čim višje stoji to šolstvo, čim popolnejše in pravičnejše je urejeno in organizirano, tem gotovejše in sijajnejše bodočnost garantuje državi!

Zato imamo tudi in zlasti slovenski učitelji pravico in dolžnost, da ne stojimo ob strani, ko se rešujejo taka vprašanja vitalnega pomena, ampak da se zanje najintenzivnejše zanimamo. Naši tovariši, ki so na bojnem polju, zastavljajo svojo kri in svoje življenje za moč in veličino države; mi pa, ki smo doma, glejmo na najdragocenejšo narodovo imetje — na njegovo šolstvo, da nas kdaj ne obsodi očitek, da smo v tem velikem času za pečjo dremali, popolnoma pozabivši, da smo učitelji svojemu narodu, stvarnikino in ranje sile in lepote svoje domovine!

Novi državni smotri, pravi »Moravius«, imajo z ene strani svoj višek v misli, da je posredovalka med Vzhodom in Zapadom, na drugi strani pa da se dalje razvija v moderno pravno, kulturno in gospodarsko državo na podlagi narodne, verske in gospodarske enakopravnosti vseh svojih prebivalcev v okvirju državne enotnosti.

Kakor gotove ustavne naprave, tako se tudi stranke ne smejo smatrati kot svrha zase. Stranke ne obstojajo zaradi sebe, temveč so le sredstvo, ki se naj z njim realizujejo zahteve posameznih narodov, ki skupno tvorijo avstrijsko državo v narodno-kulturnem, gospodarskem in političkem oziru.

Nemci v sudetskih deželah zahtevajo narodno avtonomijo, Nemci alpskih dežel jo odklanjajo in se nagibljejo deželni avtonomiji. — Isto razcepljenost vidimo tudi v slovanskem taboru, v katerem znaten del južnih Slovanov, Slovakov in Malorusov istotako energično zahteva narodno avtonomijo, kakor se največji del Čehov in Poljakov opira na deželno avtonomistično stališče.

je, ki ustvarja že dolgotrajen spor v političkem življenju naše monarhije. V tem sporu padajo narodne meje, ker vidimo pristaše, oziroma nasprotnike prvega in drugega principa v obeh skupinah: med Nemci in med Slovani. — Čehi in Poljaki se nagibljejo k deželni avtonomiji. Prvi v skrbi za historično celokupnost svojega kraljestva, drugi v strahu, da bi uvedba narodne avtonomije skrčila političko veljavo poljskega elementa na korist Malorusom! Mi južni Slovani monarhije pa se nagibljejo k narodni avtonomiji iz razloga, ki mu tudi naši severni bratje ne morejo odrekati veljavnosti: ves naš položaj priča, kako so političke meje, ki nas ločijo v različne upravne skupine, ubijale vsako našo veljavo in ustvarjale neprekoračljive zapreke proti našemu razvoju. Izvzemši Kranjsko so nam večine v zakonodajnih zastopih odrekale potrebna sredstva, in tako smo ostali v svoji celokupnosti brez sredstev, kar nam je onemogočalo vsako uveljavljenje življenjske sile in energije, ki je v nas v razmerno obilni meri. — Pri Nemcih vidimo nasproten pojav: oni na severu se nagibljejo k narodni, oni v alpskih deželah k deželni avtonomiji. Prvi, ker bi se hoteli emancipirati od deželne uprave, drugi se upirajo narodni avtonomiji, ker bi bila na korist Slovencev v tistih deželah, kjer imajo Nemci moč v rokah.

Najvažnejši razlog pa, da se mi avstrijski južni Slovani in posebe mi učitelji egrevamo za narodno avtonomijo, je ozir na naše šolstvo, na našo narodno kulturo, ki bi sicer ne mogla izrvesevati v taki meri, kakor smo to povedali na začetku tega članka. Mi hočemo tudi Novi Avstiji ustvarjati temeljin ščit, zato pa moramo imeti predvsem dovoljne hrane in pogojev življenja svoji narodni samobitnosti!

Vojna.

KAREL VANIČ.

Zopet je posegla kruta smrt v naše vrste ter ugrabila mlado življenje, ki je obetalo toliko dobrega in lepega. Došla nam je žalostna vest, da je na tirolski fronti dne 22. julija umrl junaške smrti, zadet od sovražnikove granate v glavo tovariš Karel Vanič iz Krškega. Pokopali so ga na vojaškem pokopališču. — V mladeniški dobi 21 let, ko se je ravno pripravil in usposobil, da polni idealov stopi v življenje — je omahnil v prezgodnji grob. — Pokojni tovariš se je leta 1894. rodil v Krškem, kjer je obiskoval ljudsko in meščansko šolo. Leta 1914 je dovršil ljubljansko učiteljsko in je istega leta nastopil svojo prvo službo na Raki. Malo časa je služboval tudi v Krškem. — Pri vojaki je služil kot enoleten prostovoljec. — V boju proti zahrbtnemu sovražniku ga je dohitela nemila smrt in nam ugrabila mladega, nadebudnega, delavnega in zavednega tovariša.

Bodi vrlemu tovarišu - junaku v naših srcih ohranjen blaginčasten spomin!

ALOJZIJ IVANETIČ.

Nas najbolj zanima vprašanje glede deželne in narodne avtonomi-

Tovariš Alojzij Ivanetič, kadet v 27. domobranskem p. p., ki je bil